
**İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA SOVYETLER BİRLİĞİ'NDEKİ RADYO YAYINLARINDA
PROPAGANDA ŞARKILARININ KULLANILMASI: "KUTSAL SAVAŞ" ŞARKISI ÜZERİNE
İNCELEME**

**The Use of Propaganda Songs in Radio Broadcasts in The Soviet Union in The Second World War: The
Examination on The Song "The Sacred War"**

Sadık ÇALIŞKAN *

Derya KARABURUN DOĞAN**

ÖZ

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği radyo yayınlarında Almanya'ya karşı propaganda amaçlı şarkılar yayınlamıştı. Bunlar içerisinde Vasiliy Lebedev tarafından yazılan ve Sovyetler Birliği'nin ulusal marşının bestecisi Aleksandr Aleksandrov tarafından bestelenen "Kutsal Savaş" isimli şarkı radyo yayınlarında ön plana çıkarılmış ve Sovyet halkının Alman ordularına karşı mücadelesini teşvik etmek için propaganda amaçlı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında "Kutsal Savaş" adlı şarkı özelinde İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin radyo yayınlarında Almanya'ya yönelik propaganda amaçlı hangi söylemlere yer verildiğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla çalışmada "Kutsal Savaş" adlı şarkının sözleri, dilbilimci Roman Jakobson'un göstergebilim metodu ışığında analiz edilmiştir. Marşın müziksel analizi duyumsal olarak gerçekleştirilmiştir. Marşın iki bölümlü şarkı formunda la minör tonunda farklı çalgı gruplarından enstrümanlar eşliğinde icra edildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgularda, propaganda şarkısında doğrudan Almanya'ya yönelik nefret söyleminin inşa edildiği ve ideolojik söylemler üzerinden Almanya'nın Sovyetler Birliği için tehlikeye yol açtığı vurgulanarak, Alman ordularına karşı Sovyet halkının seferber edilmeye çalışıldığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Radyo, şarkı, müzik, propaganda, İkinci Dünya Savaşı, Sovyetler Birliği.

ABSTRACT

The Soviet Union broadcasted propaganda songs against Germany on the radio during World War II. The song "The Sacred War", written by Vasiliy Lebedev and composed by the composer of the national anthem of the Soviet Union, Aleksandr Aleksandrov was featured in radio broadcasts and used for propaganda purposes in order to encourage the Soviet people's struggle against the German armies. Within the scope of the study, it was aimed to reveal which discourses used for the purpose of propaganda over "The Sacred War" in the radio broadcasts of the Soviet Union during World War II. For this purpose, the lyrics of the song "Sacred War" were analyzed in the light of linguist Roman Jakobson's semiotics method. The musical analysis of the anthem was performed sensually. It was observed that the anthem was performed in the form of a two-part song in a minor tone accompanied by instruments from different groups. The findings revealed that the Soviet people were tried to be mobilized against the German armies, building hate speech at Germany directly and emphasizing that Germany caused danger for the Soviet Union over ideological rhetoric in the propaganda song.

Keywords: Radio, song, music, propaganda, World War II, Soviet Union.

Araştırma Makalesi - Geliş Tarihi/Received Date: 23.01.2020 Kabul Tarihi/Accepted Date: 28.05.2020

* **Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, sadik.caliskan@inonu.edu.tr, ORCID ID: [0000-0001-6899-0424](https://orcid.org/0000-0001-6899-0424)

** Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, dkaraburun@gmail.com, ORCID ID: [0000-0001-9091-5957](https://orcid.org/0000-0001-9091-5957)

Atf/Citation: Çalışkan, S., Karaburun, Doğan, D.(2020) İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'ndeki Radyo Yayınlarında Propaganda Şarkılarının Kullanılması: "Kutsal Savaş" Şarkısı Üzerine İnceleme. *Eurasian Journal of Music and Dance*, (16), 263-280.

Extended Abstract

The Soviet Union and Germany signed the German-Soviet Non-Aggression Pact on August 23, 1939. Thus, both sides promised that they would mutually respect each other's borders and would not attack any other. However, Germany started to occupy the Soviet Union with an attack plan called Operation Barbarossa on June 22, 1941. The Soviet Union lost a significant part of its territory on the European continent in the face of the unexpected attack by Germany. At this stage, the Soviet Union administration launched a total mobilization against Germany and called the Soviet people to resist against the German armies.

The Soviet Union used the radio as an effective propaganda tool to mobilize the Soviet people against the German armies in World War II. The radio featured harsh rhetoric criticism against Germany and emphasized that German armies must be removed from the Soviet Union territory. In addition, the Soviet Union broadcasted propaganda songs on the radios in order to encourage the Soviet people in the war and to stimulate their fight against the German armies. During this period, the song "Sacred War" was written by Vasilij Lebedev, whose words targeted Germany directly after the German occupation. The composition of the song was composed by the composer of the state anthem of the Soviet Union Aleksandrov. "Sacred War" began to be broadcast on the radio of the Soviet Union shortly after Operation Barbarossa began. Thus, during the war period, the Soviet Union made use of music for propaganda purposes through radio broadcasts.

Within the scope of the study, it was aimed to reveal the use of music in radio broadcasts for propaganda purposes in the context of the propaganda song of the Soviet Union named "Sacred War". In the study, it was tried to find an answer to the question of "What messages were given for propaganda purposes in the songs prepared against Germany in the radio broadcasts of the Soviet Union in the World War II?" The propaganda song "Sacred War" was prepared in a professional way and transferred to the masses in the radio broadcasts, as well as the world. The lyrics of the song were analyzed using the semiotics method in the study. The findings obtained in the study are important in terms of providing information about the use of music for propaganda in radio broadcasts and shedding light on the anti-German propaganda activities of the Soviet Union in World War II.

Within the scope of the findings obtained in the study, it was observed that it was attempted to build hate speech against the German armies in the propaganda song used in the radio broadcasts of the Soviet Union in World War II. In this process, the German armies were represented with disreputable negative concepts. Thus, the message that the Soviet people were faced with many different crime-prone and dangerous army, not with an ordinary enemy army was tried to be given. At this stage, in the song, the feeling of fear was brought to the fore and it was stated that the Soviet Union would have difficulties if it came under the rule of Germany. In the song, it was claimed that the German armies were not only the enemy of the Soviet Union but also of the humanity. The struggle of Soviet people against the German armies was transferred to the masses as the war of good and evil, therefore, as the song was named, the war between both countries was considered a sacred war.

It was revealed that there was an attempt to create hatred among the Soviet people, especially against the German armies through ideological discourses in the song. The perception is that the main purpose of the German armies, often called fascists, in the song is to destroy Communism, the sovereign ideology of the Soviet Union. Thus, the German armies were presented to the Soviet people as an ideological enemy. In the song, the struggle of the Soviet people against the German armies was expressed as the struggle of Communism against Fascism. In the event that Germany won the war against the Soviet Union, it was tried to create a perception that Germany would dominate the ideology of Fascism in the Soviet Union. For this reason, it was stated that the war between the Soviet Union and Germany is a struggle for the existence of two ideologies.

In the study, the use of songs for propaganda purposes in radio broadcasts was studied in the special feature named "Sacred War" used in radio broadcasts in the Soviet Union in World War II. The lack of academic literature on the use of songs for propaganda in radio broadcasts makes the study important. On the other hand, it is thought that future studies will be used for the purpose of propaganda of the songs in radio broadcasts and examinations over different periods and countries will contribute to the development of the field.

Sovyetler Birliği ve Almanya, 23 Ağustos 1939 tarihinde Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı'nı imzalamıştı. Böylece her iki taraf da karşılıklı olarak birbirlerinin sınırlarına saygılı olacaklarına ve birbirlerine karşı herhangi bir saldırıda bulunmayacaklarını vaat etmişti. Buna karşın 22 Haziran 1941 tarihinde Almanya, Barbarossa Harekâtı adı verilen bir saldırı planı ile Sovyetler Birliği'ni işgal etmeye başlamıştı (Keegan, 2016, s. 191). Sovyetler Birliği, Almanya tarafından gerçekleştirilen beklenmedik saldırı karşısında Avrupa kıtasında topraklarının önemli bir bölümünü kaybetmişti (Gazi vd., 2018, s. 28). Bu aşamada Sovyetler Birliği yönetimi, Almanya'ya karşı topyekûn bir seferberlik başlatmış ve Sovyet halkını Alman ordularına karşı direnişe çağırmıştı.

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği, Sovyet halkını Alman ordularına karşı seferber edebilmek için radyoyu etkili bir propaganda aracı olarak kullanmıştı. Radyoda Almanya'yı eleştiren sert söylemlere yer verilmiş ve Alman ordularının mutlaka Sovyetler Birliği topraklarından çıkarılması gerektiği vurgulanmıştı. Ayrıca Sovyetler Birliği, savaşta Sovyet halkına moral vermek ve Alman ordularına karşı savaşmalarına yönelik istek uyandırmak amacıyla radyolarda propaganda içerikli şarkılar yayınlamaktaydı. Bu süreçte Alman işgalinin hemen ardından Vasiliy Lebedev tarafından sözleri doğrudan Almanya'yı hedef alan "Kutsal Savaş" adlı şarkı yazılmıştı. Şarkının bestesi, Sovyetler Birliği'nin devlet marşının bestecisi Aleksandrov tarafından bestelenmişti. "Kutsal Savaş", Barbarossa Harekâtı'nın başlamasından kısa bir süre sonra Sovyetler Birliği'nin radyolarında yayınlanmaya başlamıştı. Böylece Sovyetler Birliği, savaş döneminde radyo yayınları yoluyla müzikten propaganda amaçlı yararlanma yoluna gitmişti.

Radyo yayıncılığında müziği konu alan uluslararası alanda pek çok akademik çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar içerisinde; Adorno (1945), radyo müziğinin sosyal eleştirisini; Carney (1977), ABD özelinde müzik radyo istasyonlarını; Rothenbuhler (1985), popüler müzik radyosunda programlamanın karar verilmesini; Edwards ve Singletary (1989), radyo müzik alt kültürleri ile dinleyicilerin inanç sistemleri arasındaki ilişkilerini; Barnard (1989), Britanya özelinde müzik radyosunu; Sullivan (1990), radyo reklamcılığında müzik formatı etkilerini; Hamm (1991), Çin Halk Cumhuriyeti'nde müzik ve radyoyu; Lelyveld (1994), Hindistan özelinde radyoda müzik yönetimini; Brent ve Weaver (1996), müzik radyosunun etkilerini; Hayes ve Cunningham (2000), müzik radyosunun oluşturulmasını; Hendy (2000), kamu hizmetinde pop müzik radyosunu; Ahlkvist ve Fisher (2000), ticari radyoda müzik programlamanın tek tipleşmesini; Echchaibi (2001), Fransa'daki genç Kuzey Afrikalılar arasındaki farkın ifade edilmesinde müzik ve radyoyu; Ahlkvist (2001), müzik programlarının modernleşmesini; Taylor (2002), 1920'li yıllarda Amerika'da müzik ve radyonun yükselişini; Hare (2003), Fransız radyosunda popüler müziği; Wall (2004), internet müzik radyosunu; Taylor (2005), 1920'li yıllarda Amerika'da radyonun yükselişi ve müziği; Grenier (2005), Kanada radyosunda Fransızca müziği; Cox (2005), müzik radyosunda 1920'li yılların sanatçıları ve programlarını; Forsman ve Stiernstedt (2006), İsveç ve Estonya'daki müzik radyo yapımı üzerine örnekleri; Wall (2006), İngiliz ticari müzik radyolarında kârı; Abelman (2006), çağdaş Hıristiyan müzik radyosunu; Wall (2007), ABD okul radyosunda müzik programlamayı; Simonelli (2007), 1967–1973 yılları arasında radyoda BBC rock müziği programlamasını; Rossman vd. (2008), pop müzik radyosundaki yenilikleri; Sweeting (2010), müzik radyo endüstrisini; Percival (2011), müzik radyosu ve plak endüstrisini; Chapman (2012), radyoda pop müzik yayınlarını; Bosch (2014), Güney Afrika'da ticari müzik radyosunu; Martín-Santana vd. (2015), radyo reklamcılığında müzik kullanımını; Ruth vd. (2017), radyodaki alternatif müzik çalma listelerini incelemiştir.

Çalışma kapsamında "Kutsal Savaş" adlı Sovyetler Birliği'nin propaganda şarkısı özelinde müziğin radyo yayınlarında propaganda amaçlı kullanımının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada "İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin radyo yayınlarında Almanya'ya karşı hazırlanan şarkılarda propaganda amaçlı hangi mesajlar verilmiştir? sorusuna cevap aranmasına çalışılmıştır. "Kutsal Savaş" adlı propaganda şarkısı, gerek profesyonel bir şekilde hazırlanarak radyo yayınlarında kitlelere aktarılması, gerekse dünya tarihinin en büyük savaşında kullanılması nedeniyle çalışmada incelenmiştir. Çalışmada şarkının sözleri, göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular, radyo yayınlarında müziğin propaganda amaçlı kullanımı hakkında bilgi vermesi ve İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin Almanya karşıtı propaganda faaliyetlerine ışık tutması bakımından önem taşımaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndaki Radyo Yayınlarında Şarkıların Propaganda Amaçlı Kullanımı

Radyo, İkinci Dünya Savaşı'nda dünya genelinde yaygın bir kitle iletişim aracı haline gelmişti (Aşkan ve Gülsün, 2020, s. 48; Çakı, 2020, s. 336). Bu süreçte savaşın iki tarafı olan Müttefik Devletleri ve Mihver Devletleri, radyoyu propaganda faaliyetlerinde etkili bir şekilde kullanmıştı (Yılmaz, 2020, s. 542). Bu dönemde özellikle kitleler nezdinde savaşın meşrulaştırılmasında, askere katılımın teşvik edilmesinde, egemen ideolojilerin yüceltilmesinde ve düşman ülkelere karşı nefret söylemi inşasında radyo yayınlarından propaganda amaçlı yararlanılmıştı. Taraflar bu aşamada radyo yayınlarında müziği de propaganda amaçlı kullanmıştı. Kitlelerin savaşta moralini yüksek tutmak ve kamuoyunda savaşa yönelik coşku oluşturmak için radyo yayınlarında müziğe yer verilmişti. Ayrıca taraflar karşılıklı olarak da radyo propagandasına yönelmekteydi (Slattery, 1992, s. 69).

Savaş döneminde radyoda propaganda amaçlı yayınlanan müzikler kimi zaman geçmiş dönemlerde kullanılan halk müzikleri, klasik müzikler veya dönemin popüler müzikleri olurken, kimi zamanda müziklerin sözleri tamamen propaganda amacı içeren profesyonel bir ekip tarafından hazırlanmıştı. Bu süreçte şarkıların sözlerinde ülkeler kendilerini ve müttefiklerini yüceltirken düşmanlarına karşı da nefret söylemi inşa etmekteydi. Özellikle müziklerde Komünizm ve Faşizm gibi ideolojilere ait söylemlere yer verilmiştir. İdeolojiler kimi şarkılarda yüceltirken, kimi şarkılarda ise sert şekilde eleştirilmiştir. Radyo yayını propaganda amaçlı kitleleri hedef almaktaydı (Masaharu, 1999, s. 5). Radyo yayınlarında müziğin kullanımı ülkeden ülkeye, hatta radyo kanalından radyo kanalına farklılık gösterebilmekteydi. Bu süreçte özellikle kitleleri motive etmek ve savaşın kazanılacağına yönelik inançlarını arttırmak amacıyla spikerlerin veya devlet liderlerinin konuşmalarından sonra propaganda müzikleri kullanılabilmekteydi.

İkinci Dünya Savaşı'nda radyo yayınlarında müzik propagandası ülke içerisinde olduğu gibi cephelerde bulunan askerlere için de gerçekleştirilmekteydi. Evlerinden yüzlerce kilometre uzaklıkta, savaşla burun buruna olan askerlerin moralini yüksek tutmak amacıyla radyo kanalıyla müzik ön plana çıkarılmaktaydı. Savaşta radyolarda yayınlanan propaganda müziği savaşan tarafların askerlerinin moralini yüksek tutarken, düşman askerlerinin de moralini bozmada etkili bir propaganda aracı haline gelebilmekteydi. Çünkü cephelerdeki radyo yayınları, tarafların askerlerinin yanında düşman askerleri tarafından da dinlenebilmekteydi. Radyo yayınlarında tarafların düşmanlıkları ön plana çıkarılmaktaydı (Sterling, 2004, s. 166). Kimi zaman Savaş döneminde radyoda yayınlanan müzikler, hem tarafların kendi askerlerini hem de düşman askerlerini de olumlu yönde etkilediği durumlarda meydana gelmekteydi. Bunlar içerisinde bilinen en iyi örnek Marlene Dietrich'in seslendirdiği Lili

Marleen adlı şarkı olmuştur. Almanya'nın işgali altında bulunan Radyo Belgrad'da çalınan şarkı gerek Mihver Devletleri'nin askerleri, gerekse Müttefik Devletleri'nin askerleri tarafından ilgiliyle dinlenmişti. Şarkı bütün Avrupa kıtasında ve Akdeniz'de radyo kanalıyla yayınlanmaktaydı.

Savaş döneminde askerler, en zor muharebe durumlarında bile radyoya düzenli olarak erişebilmekteydi. Radyolarda yayınlanan müzikler cephedeki askerleri savaşa yönelik motive ederken, aynı zamanda askerlerin tek eğlencesi olabilmekteydi. Ayrıca radyo kanalıyla yayınlanan müziklerde savaşın zorlukları hakkında mesajlar verilmekte ve cephede savaşan askerlerin büyük fedakarlıklar ile mücadele ettiğine vurgu yapılabilmekteydi. Bu yolla kamuoyundan savaşa yönelik destek bulunması ve özellikle halkın savaş bonolarını satın almasının sağlanması amaçlanabilmekteydi. İkinci Dünya Savaşı'nda radyo yayınlarında müziğin en etkili propaganda aracı olarak kullandığı ülkelerden biri Almanya olmuştur. Nitekim Almanya'da Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin (NSDAP) 1933 yılında iktidara gelmesiyle birlikte ülke genelinde radyonun yaygın bir kitle iletişim aracı olması sağlanmıştır. Radyo, NSDAP'in ideolojik söyleminde propaganda amaçlı kullanılmıştı (Adena vd., 2015, s. 1885). Ayrıca NSDAP, insanları halk kültürüne geri döndüren ve aynı zamanda propaganda amacı güden Alman müziğini ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Diğer yandan Almanya, özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın başında elde ettiği zaferlerde müziği etkili bir propaganda aracı olarak kullanmış, müziklerde Alman halkı üzerinde coşku oluşturmayı amaçlamıştır. Örneğin, Alman general Erwin Rommel'in savaşta Müttefik Devletleri'nin ordularına karşı elde ettiği başarılarından sonra *Unser Rommel* (Bizim Rommelimiz) adlı propaganda şarkısı hazırlanmış ve elde edilen zaferlerin coşkusunun kitlelere aktarılmasına çalışılmıştır. Diğer yandan zaferlerde olduğu kadar yenilgilerde de müzik kitleleri savaşa yönelik motive etmede önemli bir rol oynamıştır. Özellikle gerçekleşen hava bombardımanlarından sonra müzik kitlelerin bozulan moralini düzeltmek amacıyla kullanılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'ndeki Radyo Yayıncılığı ve Propaganda Müzikleri

Sovyetler Birliği, Almanya tarafından 22 Haziran 1941 tarihinde saldırıya uğradığında, savaşın ilk aylarında Alman ordularına karşı önemli bir varlık gösterememiş ve Avrupa kıtasındaki topraklarının önemli bir bölümünün Alman ordularının ele geçirmesini önleyememişti. Bu süreçte Sovyetler Birliği'ndeki radyo yayınları, Sovyet halkının savaşa yönelik bilgi sahibi olmasında en önemli kitle iletişim aracı haline gelmiştir. Nitekim Alman ordularının, Sovyetler Birliği'nin sınırlarını aşarak işgale girişmesinden saatler sonra Moskova Radyosu'ndan spiker Yuri Levitan'ın Sovyetler Birliği'nin Almanya tarafından saldırıya uğradığı duyurulmuştu (Rudolf, 1995, s. 60). Savaş döneminde Sovyet halkı, Moskova Radyosu'ndan Levitan'ın sesiyle savaşla ilgili tüm gelişmeleri öğrenmekteydi. Diğer yandan savaşın ilerleyen döneminde Sovyet halkı, radyo kanalıyla Sovyetler Birliği lideri Joseph Stalin'in sesini duymuş ve Alman ordularına karşı topyekün bir savaşa girildiğini öğrenmişti.

Sovyetler Birliği, İkinci Dünya Savaşı'nda Alman ordularına karşı verilen mücadeleyi Büyük Vatanseverlik Savaşı olarak nitelendirmiş ve savaşta şarkılarda da Sovyet halkını kahramanlık ve vatanseverlik odaklı Alman ordularına karşı savaşmaya teşvik etmişti. Bu süreçte savaş döneminde Sovyetler Birliği, geçmiş dönemdeki Rus şarkılarını propaganda amaçlı kullanmıştır. Sovyetler Birliği'nde geçmiş dönemdeki şarkılar içerisinde propaganda amaçlı kullanılan şarkıların başında *Katyuşa* (Катюша) gelmiştir. Şarkı, 1938 yılında bestelenmiş ve dönemin popüler şarkısı haline gelmiştir. Katyuşa, İkinci Dünya Savaşı sırasında yurtsever bir şarkı olarak ün kazanmış, Sovyet toplumuna savaşta topraklarına hizmet etmeleri ve savunmaları için ilham vermişti. Diğer yandan savaşa

yönelik propaganda amaçlı şarkılar da hazırlanmıştı. Bu şarkılar içerisinde en ön plana çıkanlardan biri *22 Haziran Şarkısı* (Двадцать второго июня, ровно в 4 часа) olmuştur. Şarkının sözlerinde doğrudan İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın saldırısı konu edilmiştir. 1939 yılında hazırlanan *Sovyet Tankçılarının Marşı* (Марш советских танкистов) adlı askeri marşı, savaş döneminde sıklıkla kullanılmıştı. Diğer yandan savaşın Sovyetler Birliği'nin lehine gelişmeye başladığı 1943 yılında da *Topçuların Yürüyüşü* (Марш артиллеристов) adlı şarkı, Stalin'in ülke genelindeki karizmatik liderlik imajını güçlendirmek amacıyla yayınlanmıştı. Bu şekilde Sovyetler Birliği ve Almanya arasında savaş döneminde yaşanan gelişmeler, müzikal tarz ve uygulamada değişikliklere yol açmıştı (Harris, 2006, s. 73).

İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği radyo yayınlarında müziği propaganda amaçlı kullanmıştı. Savaşın ilk yılında, Sovyetler Birliği, Alman ordularına karşı peş peşe ağır yenilgiler almış ve Alman orduları ülkenin başkenti Moskova'nın banliyölerine kadar gelmeyi başarmıştı. Sovyetler Birliği bu aşamada, radyo kanalıyla yayınladığı müziklerde Sovyet halkının savaşta moralini yüksek tutmaya ve Kızıl Ordu'nun son ana kadar Alman ordusuyla karar bir şekilde savaşmasını sağlamaya çalışmıştır. Özellikle 8 Eylül 1941 tarihinde Alman orduları tarafından kuşatma altına alınan Leningrad şehri için radyoda yayınlanan müzik önemli bir yer tutmaktadır. Savaşın seyri üzerinde önemli bir rol oynayan Leningrad Kuşatması sırasında şehrin teslim olmasını önlemek ve halkın moralini yüksek tutabilmek için radyo kanalıyla propaganda amaçlı şarkılar çalışmıştır. Bu süreçte Leningrad Radyo Orkestrası tarafından Shostakovich'in 7. Sefonisi'nin çalınması, savaşta Sovyetler Birliği'nin Alman ordularına karşı kararlı bir direniş göstermesinin simgesi haline gelmişti. Alman ordusu, savaş boyunca şehri ele geçiremedi (Riasanovsky ve Steinberg, 2011, s. 569).

1943 yılında Almanya'nın Stalingrad ve Kursk Savaşları'nda aldığı yenilgilerden sonra Alman orduları Sovyetler Birliği üzerindeki inisiyatifini kaybetmiş ve sürekli olarak geri çekilmiştir. Bu aşamada Sovyetler Birliği'nde yayınlanan şarkılarda coşku duygusu ön plana çıkarılarak, Kızıl Ordu'nun Almanya'nın başkenti Berlin'e kadar ilerlemesinin sağlanması amaçlanmıştı. Sovyetler Birliği, kitlelere yönelik olarak Almanya'ya karşı zafer vaat eden propaganda faaliyetlerine yönelmişti. Sovyetler Birliği ve Almanya arasında savaş, 9 Mayıs 1941¹ tarihinde Almanya'nın kayıtsız şartsız teslim olmasıyla son bulmuştur (Hart, 2015, s. 945). Sovyetler Birliği savaştan sonra 9 Mayıs tarihini her yıl Zafer Günü olarak kutlamış ve savaştaki şarkıları da, savaş döneminde yaşananları canlı tutabilmek için Zafer Günü yapılan kutlamalarda kullanmıştır.

"Kutsal Savaş" Adlı Şarkının Sözlerinin Göstergibilimsel Analizi

Çalışmanın bu kısmında "Kutsal Savaş" adlı şarkının sözlerinde verilmek istenen propaganda amaçlı mesajlar, göstergibilimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Çalışmada şarkının sözleri, Rus dilbilimci Roman Jakobson'un (1896-1982) göstergibilim kavramları ışığında analiz edilmiştir.

Göstergeler, kavramların birbirlerinin yerine kullanılmasını ve birbirlerini temsil etmesini ifade etmektedir. Özellikle soyut kavramların somut olarak açıklanmasında göstergibilim kullanılabilir. Göstergeler üzerinden insanlar iletilerini aktarmakta, belirli bir mesaj vermekte ve bu yolla karşı tarafta davranış değişikliğine

¹ Antlaşma 8 Mayıs 1945 tarihinde imzalanmasına karşın Sovyetler Birliği'nde Moskova Zaman Dilimi'ne göre antlaşma tarihi olarak 9 Mayıs 1945 kabul edilmiştir.

yol açabilmektedir (Rifat, 2013, s. 97). Göstergibilim ise göstergeler üzerinden iletilmek istenen mesajı inceleyen bilim dalıdır. Göstergibilim geniş bir alanı kapsamaktadır (Tekinalp ve Uzun, 2013, s. 139). 20. yüzyılda dilbilimciler tarafından dilbilimi alanında gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda göstergibilim ortaya çıkmıştır. Bu nedenle göstergibilim ilk dönemlerde dilbilimin bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Fakat zamanla bu düşüncenin yanlış olduğu ortaya çıkmış ve dilbilimin, göstergibilimin bir parçası olduğu anlaşılmıştır. Göstergibilim alanındaki ilk çalışmalar dilbilimciler Ferdinand de Saussure ve Charles Sanders Peirce tarafından gerçekleştirilmiş (Karaca vd., 2020, s. 1147), zaman içerisinde farklı felsefeciler tarafından göstergibilim alanına yeni model ve kavramlar kazandırılmıştır. Bunlardan biri de Jakobson olmuştur.

Jakobson, içinde gönderen, bağlam, ileti, gönderilen, bağlantı ve kod (düzgü) olmak üzere altı sözlü iletişim etkeni bulunan bir iletişim modeli geliştirmiştir. Bu modelin içerisinde de altı farklı etkinin olduğunu belirtmiştir: duygusal, gönderimsel, çağrı, şiirsel, ilişki ve üstdil. Jakobson'un altı farklı etkeninin temelinde de duygusal, gönderimsel, çağrı işlevi bulunmaktadır (Fiske, 2017, s. 115-116). *Duygusal İşlev*, iletişim sürecinde gönderini ifade eden etkidir. Bu işlev tamamen gönderene odaklanmakta ve gönderinin mesajı iletirken hangi duygu, tutum ve davranış içerisinde olduğunu açıklamaya çalışmaktadır. *Gönderimsel İşlev*, iletişimin hangi ortamda gerçekleştiği üzerinde durmaktadır. Mesajın hangi şartlar altında ne şekilde ulaştırıldığı ele alınmaktadır. *Çağrı İşlevi*, en kısa tanımıyla iletişim sürecinde iletiyi gönderinin, iletiyi alan kişi üzerinde ne gibi bir etki bıraktığını incelemektedir. Diğer bir deyişle çağrı işlevinde meydana getirilen iletiyle kişi üzerinde ne gibi bir değişimin meydana getirildiği ortaya konulmaya çalışılmaktadır (Guiraud, 2016, s. 22-23).

Çalışma kapsamında incelenen şarkının sözleri Jakobson'un duygusal, gönderimsel ve çağrı işlevi boyutunda analiz edilmiştir.

Şarkının Birinci Kıtası

"Kalk, büyük ulus!"

Kalk ölümüne bir kavga için

Karanlık faşist güce karşı

Lanetli sürülere karşı"

Şarkının birinci kıtası duygusal işlev açısından analiz edildiğinde, şarkıda Alman ordularının Sovyetler Birliği için büyük bir tehdit oluşturduğuna yönelik algı oluşturulduğu görülmektedir. Bu aşamada Almanya'da iktidarda bulunan Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'ne (NSDAP) atıfta bulunmaktadır. Faşizm ideolojisine yakın bir ideoloji olan Nazizm ideolojisini benimsemişti. NSDAP, 1933 yılında Almanya'da iktidara gelmişti (Kershaw, 2007, s. 439). NSDAP iktidara geldiğinde Almanya'daki diğer tüm siyasi partileri kapatarak ülkeyi yönetmiş ve Nazizm ideolojisini ülkenin resmi ideolojisi haline getirmişti. Nazizm ideolojisinin temelinde antikapitalizm, antisemitizm ve antikomünizm bulunmaktadır. Nazi propagandasında da Komünizm karşıtı söylemler ön plana çıkmaktadır (Gülada vd., 2019, s. 1089). Sovyet propagandası, NSDAP'lilere hitap ederken kimi zaman Nazi kimi

zaman da faşist kavramlarını kullanmaktadır. NSDAP, antikomünist bir parti olduğu için şarkıda Alman ordularına karşı ideolojik söylemler üzerinden nefret söylemi inşa edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. Şarkının Birinci Kıtası

Duygusal İşlev	Alman orduları, Sovyetler Birliği için büyük bir tehdit oluşturmaktadır
Gönderimsel İşlev	Faşizm ideolojisini savunan Alman orduları, Sovyetler Birliği'ne karşı ölümüne bir mücadele içerisinde bulunmaktadır
Çağrı İşlevi	Sovyet halkı tüm imkanlarını kullanarak Alman ordularına karşı mücadele etmesi gerekmektedir

Gönderimsel işlev boyutunda, şarkıda Faşizm ideolojisinin tehdit oluşturduğu aktarılmaktadır. Bu aşamada Faşizm ideolojisinin emri altında hareket eden Alman ordularının da Sovyetler Birliği'ne saldırarak Sovyet halkına yönelik tehdit oluşturduğu üzerinde durulmaktadır. Şarkıda, Sovyetler Birliği'nin Almanya ile giriştiği savaşın ideolojik boyutu ön plana çıkarılmakta ve savaş Komünizm ve Faşizm ideolojisinin hayatta kalma savaşı olarak nitelendirilmektedir. Bu açıdan Sovyetler Birliği ile Almanya arasındaki savaşın iki devletin var olma savaşı olduğu üzerinde durulmaktadır. Çağrı işlevi üzerinden değerlendirildiğinde, Sovyet halkının tüm imkanlarını kullanarak Alman ordularına karşı mücadele etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Şarkının sözlerinde, Sovyetler Birliği için tehdit oluşturan Alman ordularına karşı Sovyet halkının topyekûn bir savaşa girmesi gerektiği aktarılmaktadır.

Şarkının İkinci Kıtası

"Bırakın öfke dalgası yükselsin

Kıyadaki dalgalar gibi

Çünkü bu halkların savaşı

Bu kutsal bir savaş!"

Şarkının ikinci kıtası duygusal işlev açısından incelendiğinde, şarkıda Sovyet halkının Alman ordularına karşı öfke içerisinde olduğu aktarılmaktadır. Bu yolla kitleler nezdinde Sovyet halkının Alman ordularının işgaline karşı olduğu mesajı verilmektedir. Bu süreçte Sovyet halkının Alman saldırısını, Sovyetler Birliği'nin hayatta kalma mücadelesi olarak değerlendirdiği belirtilmektedir. Şarkıda savaşın kutsallığının vurgulanması ile ideolojik söylemlere atıfta bulunmaktadır. Sovyet halkının Alman ordularının saldırısını, Komünizm ideolojisine yönelik saldırı olarak değerlendirdiği aktarılmakta ve bu nedenle Sovyet halkının Alman ordularına karşı oldukları vurgulanmaktadır.

Tablo 2. Şarkının İkinci Kıtası

Duygusal İşlev	Alman orduları yalnızca Sovyetler Birliği için değil tüm insanlık için büyük bir tehdit oluşturmaktadır
Gönderimsel İşlev	Sovyet halkı, Alman ordularına karşı büyük bir öfke beslemektedir
Çağrı İşlevi	Sovyet halkıyla birlikte tüm halkların Alman ordularına karşı harekete geçmesi gerekmektedir

Gönderimsel işlev açısından, şarkıda Alman ordularının Sovyetler Birliği'ne saldırmasının sıradan bir savaş olmadığı üzerinde durulmaktadır. Şarkının bu kıtasında da Alman ordularının saldırısı Alman ve Sovyet halklarının var olma mücadelesi olarak aktarılmaktadır. Savaşın kutsal savaş olarak vurgulanmasındaki temel neden, Alman ordularının Komünizm ideolojisini yok etmek planıyla Sovyetler Birliği'ne saldırmış olmasıdır. Nitekim NSDAP, gerek Almanya gerekse insanlık için Komünizm ideolojisini önemli bir tehdit olarak nitelendirmektedir (Goebbels, 2016, s. 46). Bu aşamada Sovyet halkının Alman orduları ile savaşması, Komünizm ideolojisinin hayatta kalma mücadelesi olarak kitlelere aktarılmakta ve bu nedenle de savaş kutsal olarak değerlendirilmektedir. Çağrı işlevi boyutunda, şarkıda Sovyet halkının öfkesinin diri tutularak Sovyet halkının Alman ordularına karşı kararlı bir mücadele vereceği aktarılmaktadır. Sovyet halkının Komünizm ideolojisini savunmak için Faşizm ideolojisini destekleyen Alman ordularına karşı savaş vermesi gerektiği telkin edilmektedir.

Şarkının Üçüncü Kıtası

"Baskıcılarını yenmeliyiz,

Tüm ateşli fikirlerin.

Tecavüzcüler, hırsızlar,

Halka eziyet edenler".

Şarkının üçüncü kıtası duygusal işlev açısından analiz edildiğinde, şarkıda doğrudan Alman ordularına karşı nefret söyleminin inşa edildiği görülmektedir. Alman ordularının, tecavüzcü, hırsız ve halka eziyet eden kişilerden oluştuğu iddia edilmektedir. Bu yolla Sovyet halkının zihninde Alman ordularına yönelik kötü bir imaj çizilmektedir. Diğer yandan şarkıda "ateşli fikirler" olarak Nazizm ideolojisi nitelendirilmektedir. Nazizm ideolojisi, ırkları, üstün ırk (ari ırk) ve aşağı ırk olarak iki gruba ayırmaktadır. NSDAP'liler Alman ırkını üstün ırk olarak değerlendirirken, dünya genelindeki pek çok ırkı da aşağı ırk olarak nitelendirmektedir. Örneğin, NDSAP lideri Adolf Hitler, Yahudilerin ari ırk olmadığını savunmaktadır (Hitler, 2004, s. 260). Nazizm ideolojisinin ırk kökenli bu fikirleri, Komünizm ideolojisinde ırkların eşitliği ilkesi ile örtüşmemektedir. Bu nedenle NSDAP'liler tarafından desteklenen fikirler, Sovyetler Birliği tarafından reddedilmekte ve aşırı uç fikirler olarak lanse edilmektedir.

Tablo 3. Şarkının Üçüncü Kıtası

Duygusal İşlev	Alman orduları, Sovyet halkı ve insanlık için tehdit oluşturan kişilerden oluşmaktadır
Gönderimsel İşlev	Alman orduları, Sovyet halkına kötülük yapmaktadır
Çağrı İşlevi	Kızıl Ordu'nun Alman ordularını yeninceye kadar savaşı sürdürmesi gerekmektedir

Gönderimsel işlev boyutunda, şarkıda Alman ordularının Sovyetler Birliği'ni tamamen işgal etmesi durumunda, Sovyet halkının kendileri için tehlike oluşturacak olan bir yönetimin altında yaşayacakları aktarılmaktadır. Bu aşamada Alman ordularının saldırısı ile Komünizm ideolojisinin ortadan kaldırılacağı ve Sovyetler Birliği'nin yok edileceği mesajı verilmektedir. Sovyetler Birliği'nin yok edilmesi ile birlikte Sovyetler Birliği'nde de Nazizm ideolojisinin hakim olacağına yönelik algı oluşturulmaktadır. Çağrı işlevi açısından şarkıda Alman ordularına yönelik oluşturulmaya çalışılan kötü imaj üzerinden Sovyet halkının Alman ordularından merhamet beklememeleri gerektiği mesajı verilmektedir. Bu şekilde şarkıda korku duygusu kullanılarak Sovyet halkını savunan Kızıl Ordu'nun Alman ordularına karşı son ana kadar kararlı bir şekilde savaşması telkin edilmektedir.

Şarkının Dördüncü Kıtası

"Kara kanatları uçmaya cesaret etmemeli,

Anavatanımızın üstünde.

Geniş tarlalarında

Düşman basmaya cesaret etmemeli!"

Şarkının dördüncü kıtası duygusal işlev açısından incelendiğinde, şarkıda Sovyet halkının Alman ordularının Sovyetler Birliği'ne girmesini istemediği mesajı verilmektedir. Bu aşamada "kara kanatlar", Luftwaffe'yi² ifade etmektedir. Nitekim Barbarossa Harekâtı sırasında Luftwaffe, Sovyetler Birliği semalarında inisiyatifi ele geçirmiş ve Sovyetler Birliği'nin hava kuvvetlerine ağır kayıplar verdimiştir. Diğer yandan Sovyetler Birliği topraklarında Wehrmacht'ın³ ilerlememesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Tablo 4. Şarkının Dördüncü Kıtası

Duygusal İşlev	Sovyet halkı, Alman ordularının Sovyetler Birliği'nin topraklarında ilerlemesini istememektedir
Gönderimsel İşlev	Alman orduları, Sovyetler Birliği'ni işgal etmeye devam etmektedir
Çağrı İşlevi	Sovyetler Birliği'nin toprakları işgal edilmeden Sovyet halkının Alman ordularına müdahale etmesi gerekmektedir

² İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman Hava Kuvvetleri'ni ifade etmektedir.

³ İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman Kara Kuvvetleri'ni ifade etmektedir.

Gönderimsel işlev açısından, şarkıda Sovyetler Birliği'nin Almanya'nın işgaline uğradığı ve düşmanın ülkenin iç kesimlerine kadar ilerleme tehlikesinin olduğu aktarılmaktadır. Şarkının Barbarossa Harekâtı'ndan çok kısa bir süre sonra yazıldığı düşünüldüğünde, şarkının yazıldığı süre zarfında henüz Alman ordularının Sovyetler Birliği içlerine doğru ilerlemediği bilinmektedir. Buna karşın Almanya, Sovyetler Birliği'ne karşı yüz binlerce Alman askerinin katıldığı kapsamlı bir savaşa yönelmiştir (McNab, 2015, s. 170). Çağrı işlevi açısından bakıldığında şarkıda Sovyetler Birliği'nin topraklarının tamamen Alman ordusunun eline geçmeden Sovyet halkının Alman ordularına karşı harekete geçmesi gerektiği telkin edilmektedir. Sovyet halkının Alman ordularına karşı kararlı bir direniş göstermesi gerektiği aktarılmakta ve bu yolla Alman askerlerinin Sovyetler Birliği'ne saldıracak cesareti kaybedecekleri vurgulanmaktadır.

Şarkının Beşinci Kıtası

"Almna kurşun sıkalım,

Pis faşist güruhun.

İnsanlığın pisliği için

Sağlam bir tabut yapalım."

Şarkının beşinci kıtası duygusal işlev açısından analiz edildiğinde, şarkının bu kıtasında da doğrudan Alman ordularına karşı nefret söyleminin kullanıldığı görülmektedir. Şarkıda Sovyet halkının, Alman ordularını hem Sovyetler Birliği hem de dünya için genel bir tehdit olarak algıladıkları aktarılmaktadır. Alman ordularına karşı oluşturulan nefret duygusu, Sovyet halkının Alman ordularına karşı harekete geçmesini sağlamak için kullanılmaktadır.

Tablo 5. Şarkının Beşinci Kıtası

Duygusal İşlev	Alman orduları, insanlık için büyük bir tehdit oluşturmaktadır
Gönderimsel İşlev	Alman orduları, insanlığı tehdit etmektedir
Çağrı İşlevi	Sovyetler Birliği, insanlığın huzuru ve mutluluğu için Sovyetler Birliği'nin topraklarını işgal eden Alman ordularını yenmelidir

Gönderimsel işlev boyutunda, şarkıda yine ideolojik söylemlerin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Alman orduları sıradan bir düşman ordusu olarak değil, "faşist güruh" olarak nitelendirilmiştir. Bu açıdan şarkıda Sovyet halkının, ülkelerini ele geçirmeye çalışan bir ordudan ziyade ideolojilerini yok etmeye çalışan bir orduyla savaştıkları aktarılmaktadır. Bu aşamada Alman ordusunun saldırısı, Sovyetler Birliği'nde Komünizm ideolojisinin yok edilmesi ve Faşizm'in hakim kılınmaya çalışılması olarak kitlelere sunulmaktadır. Çağrı işlevi açısından şarkıda doğrudan Alman ordularının yok edilmesi gerektiği aktarılmaktadır. Bu aşamada Sovyet halkının Alman ordularını yenmekle kalmayıp Almanya'da egemen olan Nazizm ideolojisini de yok etmesi gerektiği

vurgulanmaktadır. Bu şekilde Sovyetler Birliği Alman ordularını ideolojik bir düşman olarak kitlelere sunmakta ve bu yolla Sovyet halkının Alman ordularına karşı savaşıma duygusunu güçlendirmeye çalışmaktadır.

"Kutsal Savaş" Adlı Şarkının Müziksel (Duyumsal) Analizi

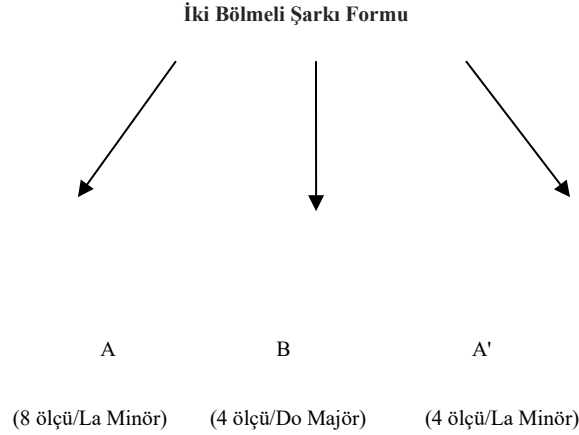
Siyasi örgütlenmeyi sağlamak ve toplumu örgütlemek için kullanılan müzikler genel olarak marşlardır. Toplumun birliktelik duygusunu arttırmak için kullanılan en etkili melodiler marşların melodileridir (Mermetlu, 2008, s. 27). Bu özelliği bakımından marşlar “müzikli siyasal iletişim” olarak da adlandırılabilir (Öztürk, 2014, s. 199).

İkinci Dünya Savaşı sırasında pek çok besteci müzik eserleri bestelemiştir. Besteciler her zaman yaşanan tarihsel olaylardan ve bu olayların getirdiği kültürel değişimlerden etkilenmişlerdir. Sovyet bestecilerin en çok bilinen marşlarından “kutsal savaş” isimli marşta bu eserlerden biridir. Sovyetler Birliği 1941’de başlayan Alman işgalin ardından toplumsal örgütlenmeyi sağlamak ve topluma moral vermek adına Sovyet bestecilerin birçok eserinden faydalanmıştır. Sadece opera ve konser salonları değil aynı zamanda cephedeki askerlere de bu marşları kızıl ordu korosu eşliğinde dinletmişlerdir. Bu şekilde kızıl ordu korosu da etkili bir propaganda aracı görevi üstlenmiştir. “Kutsal Savaş” marşının bestecisi olan Aleksandr Aleksandrov aynı zamanda Sovyet Ulusal Marşı’nın da bestecisidir. Son yıllarda Moskova’da zafer günü törenlerinde kızıl meydan’da “Kutsal Savaş” marşı sancak kıtasının yürüyüşünde çalınmaktadır.

Duyumsal (müziksel) analiz bakımından marş analizi “Etüd ya da eseri oluşturan tüm yapıtaşlarının teker teker irdelenerek kompozisyonun bütünü içindeki yerleri ve bütünlü ilişkilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu analizler; harmony, kontrpuan, form, still, eserin bestecisi hakkında bilgi, eserin karakteri (dans, marş, dinsel...vb), eserdeki karakter ve atmosfer değişiklikleri, kavrayışı ifade edebilecek estetik sorunlar (ritim: Ölçü aksanları, ritmik aksanlar ve duygusal aksanlar; melodi: Cümle ve cümle parçacıklarının artikülasyonu ve nüans öğeleri) vb. tüm müzikal planlamaları içerir. Bütün bu planlamalar eserin teknik ve müzikal özelliklerini tanımak için yapılan analizler olup, esasen, etkili bir performansa ulaşabilmede teknik ve müzikal disiplinlere ilişkin güçlüklerin belirlenerek çözümlerinin üretildiği bir tanıma analizidir” (Bağçeci, 2003, s. 163).

İntro

(1 ölçü/La Minör)

Şekil 1. "Kutsal Savaş" Adlı Şarkının Müziksel (Duyumsal) Analizi

Kızıl Ordu Korosu tarafından seslendirilen kutsal savaş marşı ritmik olarak 3/4 ritimlidir. Ana form yukarıdaki gibi görünmektedir. La minör tonunda icra edilen marş iki bölmeli şarkı formunda (İntro+A+B+A'+B+A+Başa Dönüş) ilerlemektedir. Ancak bölümler arası dönüş ve başa dönüşler mevcuttur. Orkestrada bakır üflemeli çalgıların yanında tahta üflemeli ve vurmali çalgılarda yer almaktadır.

Sonuç

Çalışmada elde edilen bulgular kapsamında, İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'nin radyo yayınlarında kullanılan propaganda şarkısında doğrudan Alman ordularına karşı nefret söylemi inşa edilmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu süreçte Alman orduları, itibarsızlaştırıcı olumsuz kavramlar ile temsil edilmiştir. Böylece Sovyet halkının sıradan bir düşman ordusu ile değil pek çok farklı suça meyilli, tehlikeli bir ordu ile karşı karşıya kaldığı mesajı verilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada şarkıda korku duygusu ön plana çıkarılarak Sovyetler Birliği'nin Almanya'nın idaresi altına girmesi durumunda zorluklar yaşayacağı belirtilmiştir. Şarkıda genel olarak Alman ordularının yalnızca Sovyetler Birliği'nin değil aynı zamanda insanlığın da düşmanı olduğu iddia edilmiştir. Sovyet halkının, Alman ordularına karşı mücadelesi iyilik ile kötülüğün savaşı olarak kitlelere aktarılmış, bu nedenle şarkıya da ismi verildiği gibi her iki ülke arasında yaşanan savaş, kutsal bir savaş olarak değerlendirilmiştir.

Şarkıda özellikle ideolojik söylemler üzerinden Alman ordularına karşı Sovyet halkı nezdinde nefret oluşturulmaya çalışıldığı ortaya çıkmıştır. Şarkıda sıklıkla faşist olarak adlandırılan Alman ordularının temel amacının Sovyetler Birliği'nin egemen ideolojisi Komünizm'i yok etmek olduğuna yönelik algı oluşturulmuştur. Böylece Alman orduları, Sovyet halkına ideolojik bir düşman olarak sunulmuştur. Şarkıda Sovyet halkının Alman ordularına karşı mücadelesi, Komünizm'in Faşizm'e yönelik mücadelesi olarak aktarılmıştır. Almanya'nın Sovyetler Birliği'ne karşı savaş kazanması durumunda Almanya'nın Sovyetler Birliği'nde Faşizm ideolojisini hakim kılacağına yönelik algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle Sovyetler Birliği ve Almanya arasında yaşanan savaşın iki ideolojinin var olma mücadelesi olduğu aktarılmıştır.

Şarkıda Alman ordularına karşı inşa edilen nefret söylemi üzerinden de Sovyet halkının Alman ordularına karşı kararlı bir mücadele vermesinin sağlanması amaçlanmıştır. Bu süreçte şarkı üzerinden Alman ordularının mutlak

bir şekilde yok edilmesi gerektiği mesajı verilmiştir. Şarkının savaşın ilk günlerinde yazılıp, bestelendiği ve hemen ardından da radyoda yayınlandığı düşünüldüğünde, Sovyetler Birliği'nin Alman ordularının beklenmedik saldırısına karşı duyduğu öfkeyi şarkının sözlerinde doğrudan yansıttığı anlaşılmaktadır. Bu şekilde Sovyetler Birliği'nin propaganda şarkısını radyo kanalıyla kitlelere dinleterek, Sovyet halkında Alman ordularına karşı oluşan öfkeyi canlı tutmayı ve bu yolla Sovyet halkını Alman ordularına karşı topyekûn seferber etmeyi amaçladığı ortaya çıkmaktadır.

Kızıl Ordu Korosu tarafından icra edilen Kutsal Savaş Marşı duyumsal olarak müziksel açıdan incelendiğinde Marşın iki bölmeli şarkı formunda la minör tonunda 3/4'lük ritim kalıpları ile, farklı çalgı gruplarından enstrümanlar eşliğinde icra edildiği gözlemlenmiştir.

Çalışmada İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'ndeki radyo yayınlarında kullanılan "Kutsal Savaş" adlı şarkı özelinde, radyo yayınlarında şarkıların propaganda amaçlı kullanımını incelenmiştir. Radyo yayınlarında şarkıların propaganda amaçlı kullanımı üzerine akademik literatürdeki eksiklik, çalışmayı önemli kılmaktadır. Buna karşın gelecek çalışmaların radyo yayınlarında şarkıların propaganda amaçlı kullanımını, farklı dönem ve ülkeler üzerinden incelemelerinin alanın gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça/References

- Abelman, R. (2006). Without Divine Intervention: Contemporary Christian Music Radio and Audience Transference. *Journal of Media and Religion*, 5(4), 209-231.
- Adena, M., Enikolopov, R., Petrova, M., Santarosa, V., & Zhuravskaya, E. (2015). Radio and the Rise of the Nazis in Prewar Germany. *The Quarterly Journal of Economics*, 130(4), 1885-1939.
- Adorno, T. W. (1945). A Social Critique of Radio Music. *The Kenyon Review*, 7(2), 208-217.
- Ahlkvist, J. A., & Fisher, G. (2000). And the Hits Just Keep on Coming: Music Programming Standardization in Commercial Radio. *Poetics*, 27(5-6), 301-325.
- Ahlkvist, J. A. (2001). Programming Philosophies and the Rationalization of Music Radio. *Media, Culture & Society*, 23(3), 339-358.
- Aşkan, H., & Gülsün, M. (2020). Müttefik Devletleri'nin Radyo Yayınlarına Karşı Vichy Fransası'nın Mücadelesi: "Nimbus Libéré" Çizgi Filmi Üzerine İnceleme. *International Journal of Social Science*, 3(1), 47-60.
- Bağçeci, S. E. (2003). Piyano eğitiminde müzikal analiz kavramı – kapsamı ve örnek klavye analizleri. *Elazığ Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13, Sayı 1:159-176.
- Barnard, S. (1989). *On the Radio: Music Radio in Britain*. The United Kingdom: Open University Press.
- Brent, L., & Weaver, O. (1996). The Physiological and Behavioral Effects of Radio Music on Singly Housed Baboons. *Journal of Medical Primatology*, 25(5), 370-374.
- Bosch, T. E. (2014). Commercial Music Radio, Race and Identity in South Africa. *Media, Culture & Society*, 36(7), 901-915.
- Carney, G. O. (1977). From Down Home to Uptown: the Diffusion of Country-Music Radio Stations in the United States. *Journal of Geography*, 76(3), 104-110.
- Chapman, R. (2012). *Selling the Sixties: the Pirates and Pop Music Radio*. The United Kingdom: Routledge.
- Cox, J. (2005). *Music Radio: the Great Performers and Programs of the 1920s through early 1960s* (p. ix369). Jefferson, NC, The United States: McFarland.
- Çakı, C. (2020). Nazi Almanyası'nda "Lord Haw-Haw" Radyo Propagandasına Karşı İngiltere'nin "Nasti News" Kısa Film Propagandası Üzerine İnceleme. *TRT Akademi*, 5(9), 334-355 .
- Echchaibi, N. (2001). We are French too, but Different: Radio, Music and the Articulation of Difference Among Young North Africans in France. *Gazette (Leiden, Netherlands)*, 63(4), 295-310.
- Edwards, E. D., & Singletary, M. W. (1989). Life's Soundtracks: Relationships between Radio Music Subcultures and Listeners' Belief Systems. *Southern Communication Journal*, 54(2), 144-158.
- Fiske, J. (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. Süleyman İrvan. 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

- Forsman, M., & Stierstedt, F. (2006). The Decoding of a Format: Examples from Music Radio Production in Sweden and Estonia. *Recherches en Communication*, 26(26), 45-62.
- Gazi, M. A., Çakı, C., & Gülada, M. O. (2018). İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet Kültür Lider Propagandasında Vladimir Lenin ve Joseph Stalin'in Sunumu. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(2), 25-42.
- Goebbels, J. (2016). *Gerçek Yüzüyle Komünizm ve Teori ve Pratikte Bolşevizm*, Çev. Zehra Köroğlu. İstanbul: Bilge Karınca Yayınları.
- Grenier, L. (2005). *Policing French-Language Music on Canadian Radio: the Twilight of the Popular Record Era?*. In *Rock and Popular Music* (pp. 135-156). The United Kingdom: Routledge.
- Guiraud, P. (2016). *Göstergebilim*. Çev. Mehmet Yalçın. 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gülada, M. O., & Gazi, M. A., Çakı, C. (2019). Nazi Propagandasının Ulusal Seferberlikte İdealize Ettiği Alman Genç Kızları: "Das Deutsche Mädel" Dergisi Üzerine İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 1079-1100.
- Hamm, C. (1991). Music and Radio in the People's Republic of China. *Asian Music*, 22(2), 1-42.
- Hare, G. (2003). Popular Music on French Radio and Television. *Popular Music in France from Chanson to Techno*, 57-75.
- Harris, K. (2006). The Three Major Shifts in Soviet Music During World War II. *Opera Journal*, 18, 86, 73-79.
- Hart, B. L. (2015). *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*. Çev. Kerim Bağrıaçık. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Hayes, C., & Cunningham, P. (2000). Smart Radio: Building Music Radio on the Fly. *Expert Systems*, 2000, 2-6.
- Hendy, D. (2000). Pop Music Radio in the Public Service: BBC Radio 1 and New Music in the 1990s. *Media, Culture & Society*, 22(6), 743-761.
- Hitler, A. (2004). *Kavgam*, 2. Baskı, İstanbul: Beda Yayıncılık.
- Karaca, M., Gazi, M. A., Çakı, C. (2020). Kore Savaşı Ekseninde ABD-Çin İlişkilerinin Çin Propaganda Posterleri Üzerinden Analizi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1142-1156 .
- Keegan, J. (2016). *İkinci Dünya Savaşı*, Çev. Samet Öksüz, İstanbul: Say Yayınları.
- Kershaw, I. (2007). *Hitler, 1889-1936: Hubris*. Çev. Zarife Biliz. 1. Cilt. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Lelyveld, D. (1994). Upon the Subdominant: Administering Music on All-India Radio. *Social Text*, (39), 111-127.
- Martin-Santana, J. D., Muela-Molina, C., Reinares-Lara, E., & Rodríguez-Guerra, M. (2015). Effectiveness of Radio Spokesperson's Gender, Vocal Pitch and Accent and the Use of Music in Radio Advertising. *BRQ Business Research Quarterly*, 18(3), 143-160.
- Masaharu, S. (1999). 'Negro Propaganda Operations': Japan's Short-Wave Radio Broadcasts for World War II Black Americans. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 19(1), 5-26.

- Mermutlu, B. (2008). Toplumsal Zihniyet İnşa ve Anlama Aracı Olarak Marşlar. *Tarih Bilinci Dergisi*, 6: 27-36.
- McNab, C. (2015). *Hitler'in Ordusu, Nazi Savaş Makinesinin Tarihi, 1939-1945*, Çev. Okan Doğan, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Öztürk, S. (2014). Siyasal İkna ve Seçim Müzikleri: Türkiye Üzerine bir İnceleme. *İletişim ve Diplomasi*, 83: 195-218.
- Percival, J. M. (2011). Music Radio and the Record Industry: Songs, Sounds, and Power. *Popular Music and Society*, 34(4), 455-473.
- Riasanovsky, V. Nicholas, & Steinberg, D. Mark (2011). *Rusya Tarihi*. Çev. Figen Dereli. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergibilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rossmann, G., Chiu, M. M., & Mol, J. M. (2008). 5. Modeling Diffusion of Multiple Innovations via Multilevel Diffusion Curves: Payola in Pop Music Radio. *Sociological Methodology*, 38(1), 201-230.
- Rothenbuhler, E. W. (1985). Programming Decision Making in Popular Music Radio. *Communication Research*, 12(2), 209-232.
- Rudolf, A. (1995). Defining Jewish Architecture. *Jewish Quarterly*, 42(3), 60-62.
- Ruth, N., Spangardt, B., & Schramm, H. (2017). Alternative Music Playlists on the Radio: Flow Experience and Appraisal during the Reception of Music Radio Programs. *Musicae Scientiae*, 21(1), 75-97.
- Simonelli, D. (2007). BBC Rock Music Programming on Radio and Television and the Progressive Rock Audience, 1967–1973. *Popular Music History*, 2(1), 95-112.
- Slattery, J. F. (1992). 'Oskar Zuversichtlich': a German's response to British radio propaganda during World War II. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 12(1), 69-85.
- Sterling, C. H. (2004). CBQ REVIEW ESSAY (Part Two): International Radio Propaganda in World War II. *Communication Booknotes Quarterly*, 35(3), 166-175.
- Sullivan, G. L. (1990). Music Format Effects in Radio Advertising. *Psychology & Marketing*, 7(2), 97-108.
- Sweeting, A. (2010). The Effects of Mergers on Product Positioning: Evidence from the Music Radio Industry. *The RAND Journal of Economics*, 41(2), 372-397.
- Taylor, T. D. (2002). Music and the Rise of Radio in 1920s America: Technological Imperialism, Socialization, and the Transformation of Intimacy. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 22(4), 425-443.
- Taylor, T. D. (2005). Music and the Rise of Radio in Twenties America: Technological Imperialism, Socialization, and the Transformation of Intimacy. *Wired for Sound: Engineering and Technologies in Sonic Cultures*, 245-268.

- Tekinalp, Ş. & Uzun, R. (2013). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. 4. Baskı. İstanbul: Derin Yayınları.
- Wall, T. (2004). The Political Economy of Internet Music Radio. *Radio Journal: International Studies in Broadcast & Audio Media*, 2(1), 27-44.
- Wall, T. (2006). Calling the Tune: Resolving the Tension between Profit and Regulation in British Commercial Music Radio. *Southern Review: Communication, Politics & Culture*, 39(2), 77-95.
- Wall, T. (2007). Finding an Alternative: Music Programming in US College Radio. *Radio Journal: International Studies in Broadcast & Audio Media*, 5(1), 35-54.
- Yılmaz, M. B. (2020). İkinci Dünya Savaşı'nda Japon Medyasının ABD'ye Yönelik Faaliyetleri: Tokyo Rose Radyo Yayınları Üzerine İnceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 541-563.